

Ablakokat nyitni és falakat bontani

Art Capital 2017

EGED DALMA

Különböző helyszínek, Szentendre, 2017. IX. 10. – X. 15.

körkép

JONATHAN WATERIDGE:

Fiú falon, 2012, olaj,
vászon 282×400 cm,
MűvészetMalom, Szentendre
Robert Runták's International Collection

A tavalyi a próbaév után az első Art Capital képzőművészeti fesztivál idén Szentendre különböző pontjain 18 kiállítással és az ezekhez kapcsolódó több mint 66 irodalmi, filmes és zenei programmal az otthon-otthonalanság problémáját járta körül.

I.

Az otthonosság és az otthonalanság fogalompárjához kultúrtörténetileg olyan árnyaló, kiegészítő jelentések kapcsolódhatnak, mint az ismerősség hangulata, a bizalmas vagy a kiszámítható és az ezekkel szemben álló ismeretlen vagy a kiszámíthatatlanság érzése. Az Art Capital tárlatai ezen ellentétpárokká vált szinonimák mentén értelmezték és bontották ki a fogalmakat.

foto: FMC

SZÜCS ATTILA:

Lány pirosban,
2012, olaj, vászon,
190×240 cm,
Bomlasztó
képzelet,
MűvészetMalom,
Szentendre

© Robert Runták's
International Collection

A fesztivál két kulcstárlatának tekinthető MIG21 című kiállítás és a MűvészetMalom másik, Bomlasztó Képzelet című kiállítása a problémát a talajvesztettség érzése felől, az önazonosság hiányából és a kiszámíthatatlanságból adódó szorongáson keresztül közelítik meg. A tárlat a migráció és a vándorlás jelenségét nem csak térben és napjaink szempontjából járja

körül, hiszen a legkorábbi munkák 1970-től datálhatóak. A korai művek egyrészt bemutatják a művészek több évtizeddel ezelőtti reakcióját a napjainkban halmozottan aktuálisá vált

problémára, másrészt hogy milyen jelentésváltozáson estek át azóta a művek. Azt, hogy az egykori fikció hogyan vált ma valósággá, esetleg provokációjá: az AES+F orosz művészcsoport például az 1990-es évek elején készített *Izslám projekt* című sorozatának egyik darabján a mecsetté átalakított Notre-Dame-ot, egy másikon a burkába öltöztetett Szabadságszobrot láthatjuk. A háborús helyzetekből adódó otthonalanság, a talajvesztettség állandó fenyegetését jelzi Herlinde Koelbl *Célpontok* című sorozata, ahol különböző országok katonai kiképzésénél használt céltáblák sorakoznak, az ellenségképek mindig a célkereszt nézőpontjába kerülnek, legyen szó világos hajú női bábúról vagy összekötözött kezű emberekről.

Arra, hogy hogyan támadhat otthonalanság az ismerős dolgok kifordulásából, bizarrá válásából, jó példa Ján Macko *Ember I.* című, életnagyságú trófeaként kiterített emberbőre vagy Žarko Bašeski sarokban szorongó, összekuporodott hiperrealista emberalakjai. Heather Dewey-Hagborg amerikai művész *Furcsább víziók* című műve kapcsán talajvesztettség-érzésünk éppen nem a kiszámíthatóságától megfosztott világ, hanem a kiszolgáltatottság miatt támad: a művész emberi DNS-ből kinyert adatok alapján határozza meg az alany tulajdonságát, majd hozza létre szobrukat. A művek tanulsága: az ember le vadászható, de ha úgy van, épp újra is gyártható.

Egy freudi értelemben vett „unheimlich”, kísérteties aura lengi körül a MűvészetMalom mindkét kiállítását. A Robert Ruták-gyűjtemény egy részét bemutató Bomlasztó képzelet című tárlatra, ha lehet, ez még inkább igaz. A kiállított munkákról minden hiányzik, ami otthonos, ismerős vagy bizalmat nyújthatna. Jonathan Wateridge falon csüngő fiúja, Veres Szabolcs háromlábú nője vagy a Szűcs Attila *Lány vörös ruhában* című képén látható alak mind magukra maradvá szerepelnek egy kísérteties háttér előtt, de hasonló, hiányból adódó szorongás érezhető Serban Savu hazátlan, kallódó tömegeket mutató grafitrajzán is.

II.

Az otthonosság érzetéhez ugyanúgy hozzátartozik az ismétlésből és a tanulásból felszedett ismerősség és jártasság. Ahogyan az otthon megteremtésének első lépése egy darabka terület elkerítésével, úgy a valamiben való bizonyosság is az első, majd megismétlődő kijelölésével kezdődik. A Tolnai Ottó Tintorelli faiskolája című tárlatán látható művekből egy hasonló, az ismétlésbe, a kitanulhatóságba vetett pozitívista hit süt. A *Tánc* sorban álló, mitológiaiak tűnő alakjai mintha egyszerre rezegnének, miközben sormintászerűen ismétlődnek, azonban ez a variációkat és eltéréseket nemhogy kizáró, hanem azokat létrehozó ismétlés. Egy formának a többszöri újrafestése, kipróbálása, sorozatszerűen bemutatott lehetséges variációja a tökéletes megragadására törekszik. A sorozaton a Kafka-regényben szereplő Tintorelli festményeinek, a jelzésértékűnél épp egyel több vonallal létrehozott fának lehetséges képei szerepelnek. A kitanulással szemben álló ismeretlen innen, Tolnai munkáin keresztül nézve a még meg nem

ismerttel egyenlő, mint kihívás tűnik fel inkább, egy olyan terület, ahol egyszer majd otthonosan fogunk mozogni. A név prousti értelemben vett tömörítő funkciója mutatkozik meg Tolnai *Jázmín* című munkájában: a teafilterek összegyűjtése, kifestése és kategorizálása, a kitépett és összeillesztett cetlik, befoltozott vagy toldott jegyzetlapok egyaránt a rendszerezésből származó, a megismerésbe vetett hitet sugallják.

A Barcsay Múzeumban Szabó Zsuzsanna *Átalakulás* című kiállítása hasonlóan fordul az otthonosság-otthonalanság kérdéséhez. A fiatal művész teljes falat betöltő fotókollázsán városi, csupaszon maradt tűzfalakon a már lebontott házak lenyomatkontúrját erősíti fel egy sárga fonallal. A képeken átvarrt fonal egyrészt a bontás és építés folyamatára utal, de maga a varrás gesztusa, a foltozás, összeillesztés a javítás és a biztonság vágyát idézi fel. A kiállítás másik termében a textilművészként végzett Szabó Zsuzsanna diplomamunkáját láthatjuk, azt a többórás munkafolyamatot, ahogy az anyagot megmunkáló személy egy egész testre ráhúzható burkot hoz létre, majd ismétlődően lebontja és újrakezdi egészen addig, amíg az anyag teljesen szét nem roncsolódik.

Az otthonosság kérdésében az ismétlés és az újrakezdés, azaz a munka- vagy tanulófolyamat jelentőségével operál a fesztivál egy másik kiállítása, a 2016. évi Velencei Építészeti Biennálé

Foto: FMC

ŽARKO BAŠESKI: *Facing / Szembenezés*, 2016, a szoborpár egyik tagja, poliészter, gyanta, üvegszál, szilikon, haj, 70×42×48 cm
MIG 21, A migráció a kortárs képzőművészetben, MűvészetMalom, Szentendre

JAKUB JANOVSKÝ:
Katonai nevelés /
Military Education,
 2017 vegyes
 technika, vászon,
 210×300 cm,
 Bomlasztó
 képzelet,
 MűvészetMalom,
 Szentendre

© Robert Runták's
 International Collection

BAKOS TAMÁS:
Cím nélkül, é. n.,
 akvarell, fotókarton,
 35×32 cm,
 Barcsay Múzeum,
 Szentendre

© Bakos Tamás

magyar pavilonjának első magyarországi bemutatása. A Ferenczy Múzeum Barcsay Termében Fajcsák Dénes és Fábián Gábor, az egri Arkt Építész Stúdió tagjainak projektje arra mutat rá, hogy a munkafolyamat felcserélése – az anyagok beszerzése, majd a tervek ehhez igazítása – a különböző szereplők – szakemberek, civilek, diákok, rabok – bevonása nemcsak a pénzforrást teszi nélkülözhetővé egy építkezés során, hanem egy közös alkotóközeget is létrehoz. A folyamat végén egy életveszélyesnek nyilvánított épület közösségi szintérré válik, miközben emberi kapcsolatok, barátságok alakulnak ki.

III.

Az otthon és otthontalanság kérdése ugyanúgy felmerül a megművelt táj és a kiszámíthatatlan természet kapcsolatában. Az otthonosság érzetét az ismert tájék kelti, az idegen vidék pedig kiszámíthatatlannak tűnik. A hajlékot, a megművelt földet veszélyeztető természet és a természetet visszaszorító munka közötti ellentétet járja körül a Czöbel Múzeum Ilosvai Termében Hugyecsek Balázs és Rizmayer Péter Meteor és apró katasztrófák című kiállítása. A művészpáros ironikusan próbál rádöbbenteni minket elbizakodottságunkra, arra, hogy a hajlék otthonosságában és kényelmében könnyen megfélekedünk a természetről: mintegy pellengérré állítva helyezik el a természetből hozott „elemeket” – a szikladarabot és a faágat – idegenként mutatva be azokat a steril kiállítóterben, ezzel párhuzamosan egy videójukban azt a folyamatot láthatjuk, ahogy a természet lassan, de biztosan visszafoglalja a land art műveket mint „domesztikált” területeket. A munkák tanulsága, hogy hosszú távon kilátástalan a természet meghódításáért folytatott harcunk, ahogy egy másik videón, a *Magashegyi performansz* című munkájukban is elhangzik: „Mi továbbmegyünk, a szikla marad.”

Az otthon-otthontalanság, a hajlék és természet kettősségén keresztül nézve, Bukta Imre csirkékkel belakott paneltornya elsősorban arra mutat rá, hogy az otthonnak és az otthonosságnak nincs esztétikai kritériuma, hogy a csirkék által képviselt természet képes teljesen közömbösen viselkedni az ikerternyok iránt. Bukta Imre műve mintha a természet ironikus válasza lenne a kultúrára: a csirkéknek akár egy ikerterny is megfelel ólnak.

IV.

A fesztivál egyik leginkább figyelemmel kísért kiállítására Bakos Tamás *Az utca hangjai* című tárlata, mely a festő első magyarországi bemutatkozása. Az otthonosság-otthontalanság témakörébe már csak életútja miatt is beillenek Bakos művei – a művész hazai tárlatát már rég megelőzte élettörténetének híre, a több éves hajléktalan múlt, majd a Bécsből jött siker. Cím nélküli képein a rémálomszerű jelenetekben is higgadt maradt alakok, Francis Bacon görcsbe rándult figuráira emlékeztető testek láthatóak, amelyek mintha egy gáláns jelenetté állnának össze. Festményeinek szó szerint szereplői vannak, idegenek, jelmezbe és álarcba öltözött pillanatnyi ismeretségek. A kiállítás egyik sorozatán a művész kamaszos kedvvel lemezborítókat fest meg, ideges mozdulatokkal megrajzolt, kicsavart portréi, grafikái egy kegyetlen világot mutatnak.

Fotó: FMC

Fotó: FMC

DAWN CSUTOROS: *Belső tér*, kiállítási enteriőr, Evangélikus templom, Szentendre

SZABÓ ZSUZSANNA: *Otthon és otthontalanság*, 2017, fotókollázs, digitális nyomat, fonaltechnika, Átalakulás Barcsay Múzeum, Szentendre

Bakos kietlen közegének szép ellenpárjai a fesztivál Szentendre-központú kiállításai, mint az *Előhívás* című, amely szentendrei művészek, tárlatok, művésztelepek dokumentumait mutatja be, a *Lét-szekvenciák* című tárlat, ahol egy, az otthonosságérzet etalonjaként értelmezhető Korniss-kép köré csoportosulnak a szentendrei művészek munkái vagy a Szentendre felett az ég című kiállítás, ahol maga a város kerül a modell szerepébe. Ebbe a sorba illeszkedik az evangélikus templomban helyet kapott *Belső tér* című tárlat. Az otthontalanság szemben a magyar felmenőkkel rendelkező Dawn Csutoros az otthonosság egy új jelentését hozza be: olyan meditatív élményinstallációt hoz létre, melynek két legfontosabb összetevője a hang és a fény. A hang és a kortárs képzőművészet által már-már anyagszerűnek nevezett, leginkább metafizikai jellegű szín, a kék – kölcsönhatásba lépve a szakrális közeggel – olyan installációvá áll össze, amelynek célja egy befelé fordulást, a belső otthonosságot elősegítő közeg létrehozása.

A fesztivál másik, külföldről érkezett magyar festményeket bemutató kiállítására François Fiedler (Fiedler Ferenc) *Hazatért* művek című tárlata a Ferenczy Múzeumban. A kiállított művek némiképp idegennek tűnhetnek a közép-európai művészethez szokott szemnek: Fiedler képeinek egy része, a foltos, kikapart és felrepedezett képek egyértelműen az informel festészet jegyeit mutatják, másik csoportjuk, a gesztusszerűen megfestett művek pedig tisztán a tengerentúli festészeti hagyományhoz, Pollockhoz és az őt követő absztrakt expresszionizmushoz tartoznak.